МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

25 РОКІВ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Збірник матеріалів
Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 18 листопада 2022 року)

2022

УДК 341.23:341.31:(316.48:623.44)(082)
П68

Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» В. Є. Загороднього
(наказ № 2641-41 від 10.10.2022 року)

Відповідальний редактор – президент Національного університету «Одеська юридична академія», академік НАПрН України, академік НАПН України, д.ю.н., професор, заслужений юрист України **Ківалов С. В.**

Заступник відповідального ректора – перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія», д.ю.н., професор, заслужений юрист України **Аракелян М.Р.**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»;

Димов Кирило Борисович – аспірант кафедри міжнародного та європейського права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:
Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція, присвячена 25-річчю Національному університету «Одеська юридична академія», 18 листопада 2022 року, м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2022. 665 с.

© НУ «Одеська юридична академія», 2022
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

4. CM/Del/Dec(2022)1428ter/2.3**.** Consequences of the aggression of the Russian Federation against Ukraine. Procedure under Article 8 of the Statute. 1428ter meeting, 16 March 2022. URL: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680a5d7d9.

5. Анцупова Т. О. Наслідки виключення РФ з Ради Європи. *Закон і бізнес.* 17.03.2022. URL:https://zib.com.ua/ua/150910.html.

6. ECHR 068 (2022). The European Court grants urgent interim measures in application concerning Russian military operations on Ukrainian territory. Press release issued by the Registrar of the Court. 01.03.2022. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng-press#{%22itemid%22:[%22003-7272764-9905947%22]}.

7. Request for urgent measures concerning Ukrainian prisoners of war. ECHR 256 (2022) 24.08.2022. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7411153-10142112.

8. Resolution 2463 (2022). Further escalation in the Russian Federation's aggression against Ukraine. Text adopted by the Assembly on 13 October 2022 (32nd sitting). URL: https://pace.coe.int/en/files/31390/html.

Поляруш-Сафроненко Світлана Олександрівна

к.ю.н, доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін Білоцерківського національного аграрного університету

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБ'ЄДНАНОЮ ТЕРИТОРІАЛЬНОЮ ГРОМАДОЮ ПРАВА ОСОБИ ОБИРАТИ І БУТИ ОБРАНИМ

Досліджуючи питання забезпечення об'єднаною територіальною громадою (ОТГ) прав людини, слід звернути увагу на механізм забезпечення саме конституційного права обирати і бути обраним за допомогою якого здійснюється формування органів і посадових осіб місцевого самоврядування в ОТГ.

Питання забезпечення ОТГ права члена територіальної громади обирати і бути обраним має теоретичне і практичне значення в конституційному праві. Теоретичне значення полягає в тому, що результати дослідження у вигляді висновків і рекомендацій є новими знаннями які сприяють розвитку науки конституційного права. Практичне значення такого дослідження є удосконалення практики обрання в місцеві органи депутатів відповідних рад та на одноосібні виборні посади голів рад і старост в об'єднані територіальні громади *Метою доповіді* є діяльність ОТГ щодо створення сприятливих умов для проведення виборів депутатів, голів рад та старости місцевих рад, охорони і захисту процесу проведення названих виборів та поновлення конституційного права члена територіальної громади у випадку його порушення. Для здійснення поставленої мети слід вирішити такі завдання: а) провести аналіз останніх наукових праць та законодавства щодо об'єднаних територіальних громад; б) сформулювати ознаки і дати визначення забезпечення об'єднаними територіальними громадами конституційного права члена територіальної громади обирати і бути обраним; в) запропонувати рекомендації щодо удосконалення законодавства з приводу реалізації названого права; г) надати висновки і рекомендації по предмету дослідження.

Аналіз останніх праць щодо об'єднаних територіальних громад передбачає чітке відмежування територіальної громади від об'єднаної територіальної громади. Відповідно до матеріалу вільної енциклопедії ОТГ слід розглядати як вид територіальних громад, які утворювалися в Україні під час реформи децентралізації у 2015—2020 роках шляхом добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст (відповідних сільських, селищних та міських рад) [1]. Реформа децентралізації в Україні, на думку В. Козіної, передбачає зміну системи місцевого самоврядування, її кардинальне зміцнення на засадах децентралізації та субсидіарності, визначення територіальної основи, наділення реальними правовими, організаційними, матеріально-фінансовими можливостями для здійснення органами і посадовими особами місцевого самоврядування ключових

повноважень та надання членам громади адміністративних послуг. В основу цієї реформи закладено положення Європейської хартії місцевого самоврядування та найкращі світові практики її впровадження [2, с. 3]. Закон України від 5 лютого 2015 р. закріплює, що у разі прийняття сільськими, селищними, міськими радами рішень про добровільне об'єднання територіальних громад, а також у разі підтримки добровільного об'єднання територіальних громад на місцевому референдумі сільський, селищний, міський голова територіальної громади, в якій ініційовано питання про добровільне об'єднання територіальних громад, звертається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної державної адміністрації з пропозицією звернутися до Центральної виборчої комісії для прийняття нею рішення про призначення перших виборів депутатів сільської, селищної, міської ради та відповідного сільського, селищного, міського голови в установленому законом порядку [3]. Пропонуємо до тексту після слів «міського голови» добавити слова «старости» і далі по тексту. Перші вибори депутатів, сільських, селищних, міських голів призначаються у разі об'єднання територіальних громад [4].

Отже, перші вибори після об'єднання територіальних громад проводяться за рішенням ЦВК України до місцевих рад та голів названих рад. Старости можуть обиратися чи виконувати свої обов'язки до їх обрання після добровільного об'єднання територіальних громад чи приєднання до них.

Окремо слід зосередити увагу на проведенні виборів старост. 19 грудня 2019 року був прийнятий Виборчий кодекс (ВК) України в якому закріплюється і порядок проведенні виборів старост сіл і селищ. О. Врублевський вважає, що з набуття чинності ВК України обрання старост на місцевих виборах повинно здійснюватися виключно на основі відповідних приписів чинного ВК України. О. Врублевський стверджує, що сьогодні в об'єднаних територіальних громадах свої повноваження здійснює три види осіб на посаді старости: а) старости, яких було обрано на перших виборах старост; б) виконувачі обов'язків старости, яких після завершення процедури

добровільного об’єднання було призначено новообраною радою ОТГ на строк до обрання на перших виборах старост; в) виконувачі обов’язків старости, яких після завершення процедури добровільного приєднання до об’єднаних громад було призначено відповідною радою ОТГ на період повноважень ради об’єднаної територіальної громади поточного скликання [5]. Порядок обрання та припинення повноважень старост закріплюється ВК України та Законом України від 14 липня 2015 року «Про місцеві вибори» в частині положень щодо організації та проведення повторних, проміжних, додаткових виборів і заміщення депутатів, обраних у багатомандатному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів депутатів місцевих рад [5]. Староста обирається в порядку, визначеному законом, на строк повноважень ради об’єднаної територіальної громади. Вибори старости (крім перших) відбуваються одночасно з виборами міського (селищного, сільського) голови, депутатів ради об’єднаної територіальної громади. Особа, що обирається на посаду старости, повинна бути громадянином України, мати право голосу відповідно до статті 70 Конституції України, не мати судимості за вчинення умисного злочину або ця судимість повинна бути погашена або знята в установленому законом порядку. Повноваження старости припиняються одночасно із припиненням повноважень міської (селищної, сільської) ради ОТГ [6].

Таким чином, ОТГ у відповідності з діючим законодавством має створювати умови для проведення місцевих виборів, слідкують за дотриманням законодавства щодо реалізації членами ОТГ активного і пасивного виборчого права і при необхідності через свої органи і посадових осіб звертатися до суду за поновленням порушеного права.

В результаті проведеного аналізу наукових праць і законодавства щодо забезпечення ОТГ конституційного права її членів обирати і бути обраним можемо сформулювати ознаки здійснення названої діяльності. Серед таких ознак : 1) створення ОТГ сприятливих умов для обрання її членами : а) депутатів місцевих рад ОТГ; б) голів місцевих рад ОТГ; в) старост сіл і селищ;

2) охорона і захист ОТГ права її членів обирати і бути обраними; 3) поновлення порушеного права членів ОТГ обирати і бути обраним.

Законодавство про децентралізацію з приводу реалізації конституційного права члена ОТГ обирати і бути обраним включає норми : 1) Конституції України; 2) ВК України; 3) законів України: а) Про добровільне об'єднання територіальних громад від 5 лютого 2015 р.; б) Про місцеві вибори від 14 липня 2015 р.; в) Про місцеве самоврядування в Україні від 21 травня 1997 р.; 4) постанови КМ України : а) Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад від 8 квітня 2015 р.; б) Концепція реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні та інші джерела права [6]. Питання створення ОТГ сприятливих умов для обрання її членами депутатів місцевих рад, голів рад ОТГ та сільських і селищних старост регулюється діючими нормами законодавства України. Староста – це виборна посадова особа місцевого самоврядування. Він обирається жителями села, селища, міста (сіл, селищ, міст), розташованого на території відповідного старостинського округу, на основі загального, рівного, прямого виборчого права шляхом таємного голосування в порядку, визначеному законом [8].

Отже, ОТГ та її органи і посадові особи, створюючи сприятливі умови організують і контролюють процес проведення виборів депутатів місцевих рад, голів таких рад та старост сіл і селищ.

Охорона і захист ОТГ конституційного права її членів обирати і бути обраними та поновлення порушеного права членів ОТГ здійснюється шляхом застосування норм діючого законодавства. Виборці відповідно до ст.9 п. 5 ВК України мають право оскаржувати порушення власних виборчих прав, інших власних особистих прав та законних інтересів, пов'язаних з участю у виборчому процесі [4].

Підводячи підсумок, пропонуємо такі висновки і рекомендації по предмету дослідження. Забезпечення об'єднаною територіальною громадою конституційного права їх членів обирати і бути обраним передбачає створення

ними сприятливих умов для обрання депутатів, голів місцевих рад та старост сіл і селищ, охорону і захист названого конституційного права від правопорушень та поновлення порушеного виборчого права їх членів шляхом відшкодування збитків та притягнення до юридичної відповідальності винних. Запропоновані по тексту рекомендації сприятимуть удосконаленню законодавства і практики його застосування.

Джерела:

1. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України.* 2020. № 7, № 8, № 9. Ст. 48. Поточна редакція від 15.03.2022.

2. Об'єднана територіальна громада URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Об'єднана територіальна громада.

3. Козіна В. Реформа з децентралізації : перехід від добровільного об'єднання територіальних громад до адміністративного укрупнення територіальних громад та районів. Міністерство розвитку громад та територій України. Рада Європи, 2021. 42 с.

4. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 5 лютого 2015 р. *Відомості Верховної Ради.* 2015. № 13. Ст. 91. Поточна редакція від 14.05.2020 р.

5. Про обрання старост на цьогорічних місцевих виборах. Автор: Олександр Врублевський, експерт з питань діяльності старост та співробітництва територіальних громад / https://decentralization.gov.ua/news/15383

6. Староста об'єднаної територіальної громади: у матеріалі пропонуємо 10 питань – відповідей. https://www.prostir.ua/?news=starosta-objednanoji-terytorialnoji-hromady-10-pytan-vidpovidej